

LUTHERSK KIRKETIDENDE

- 2017 -

Redigert av:
Professor Harald Hegstad, prost Hege Elisabeth Fagermoen, universitetslektor Sjur Isaksen
sokneprest Anne Grete Listrøm, fung. sokneprest Kjersti Gautestad Norheim

Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre
Redaksjonssekretær: Prest/konsulent Eyolf Berg

152. årgang – JANUAR-DESEMBER 2017

FORLAGT AV LUTHER FORLAG, OSLO

*Redaksjonen beklager pagineringsfeil fra og med nr. 11 og utover. Feilen får følger for pagineringen til og med nr. 21.
Korrigert sidenummer står i parentes etter det trykte sidenummeret. I nr. 22 er pagineringen igjen korrekt.*

REDAKSJONELLE ARTIKLER:

01 Et nådens år (Hege E. Fagermoen).....	2
02 En mer selvstendig kirke (Harald Hegstad).....	26
03 Sunday People – 82 (Sjur Isaksen).....	58
04 Stillheten (Anne Grete Listrøm).....	86
05 Forblir Norges folkekirke ... (Hege E. Fagermoen).....	110
06 Skriften alene (Harald Hegstad).....	134
07 Er Guds forsoning relasjonell eller intrapsykisk? (Sjur Isaksen).....	162
08 Å bygge med ord (Anne Grete Listrøm).....	186
09 Det hellige rommet (Hege E. Fagermoen).....	214
10 Pinse på ny (Harald Hegstad).....	246
11 Antievangelist (Sjur Isaksen).....	246 (278)
12 Skaperverket (Anne Grete Listrøm).....	270 (302)
13 Utpust – Inn pust – Livspust (Hege E. Fagermoen).....	298 (330)
14 Bispemøtet 100 år (Harald Hegstad).....	322 (354)
15 Nåde 1946 (Sjur Isaksen).....	350 (372)
16 ”Du slapp meg ikkje” (Kjersti Gautestad Norheim).....	378 (410)
17 Nåde på norsk (Hege E. Fagermoen).....	406 (438)
18 Reformasjonen – på leting etter det katolske (Harald Hegstad).....	426 (458)
19 Beredskap (Sjur Isaksen).....	454 (486)
20 Prestetjenestens krav til tonalitet (Kjersti Gautestad Norheim).....	478 (510)
21 Gudstjeneste i tiden – preludium (Hege E. Fagermoen).....	502 (534)
22 Sola (Sjur Isaksen).....	566

ARTIKLER OG DEBATTINLEGG ETC.:

Har Luther fortsatt noe å si oss? (Lars Inge Magerøy).....	4
Arven fra Luther og det jødiske fol (Bispemøtet).....	8
Hva skal vi gjøre med biskopen? (Astrid Sætrang Morvik).....	9
Månedens salme: Av dypest nød jeg rope må (N13 745) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	12
Mer himmel på jord (Jens-Petter Johnsen).....	28
Jesus er herre (Olav Fykse Tveit).....	34
Voksne menn klatrer ikke i trær (Lars Hana).....	38
Et svar til Riise om årstall, kirkeordning og kirkelig lederskap (Martin Enstad).....	42
Kirkens tilsynstjeneste i lys av ny kirkeordning (Bispemøtet).....	60
Kyrkja og dei ikkje-truande medlemmane (Geir Sakseid).....	65
En maktesløs biskop (Gustav Danielsen).....	70
Månedens salme: För att du inte tog det gudomliga (N13 358) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	71
Luther og musikk i gudstjenesten (Atle Sommerfeldt).....	88
Guds nåde setter fri (Bispemøtet).....	94
Den diakonale kirke (Diakonitvalget i Oslo Domkirke m.fl.).....	96
KM 06/17 Vigsel og forbønsliturgi 2017 (Kirkemøtet).....	97
Veiledet til ny vigselsturgi (Bispemøtet).....	98
Teologisk og prinsipielt grunnlag for kirkas dåpsopplæring (Trond Skard Dokka).....	112
Hva skal biskopen gjøre? (Astrid Sætrang Morvik).....	120
Månedens salme: På veiene ute i verden (N 13 732) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	122
Det digitale kirkerommet vokser (Ingeborg Dybvig).....	136
Et prosjekt er over (Per Ivar Våje).....	139

Det forsonende mangfold – et håpsteget (Atle Sommerfeldt).....	144
Forsoning og tilgivelse som tema i sjelsorgen (Tormod Kleiven)	164
Forsoning i påsken (Sjur Isaksen)	168
Biskop på usikker grunn (Ove Kr. Sundberg).....	171
Salme til reformasjonsjubileet 1517–2017 (Eyvind Skeie)	187
Den befriende klagen (Gunhild Maria Hugdal).....	188
Menighetsutvikling på luthersk mark (Halvor Nordhaug).....	190
Å være luthersk menighet i en minoritetskirke (Anne Lise Matre)	193
Ny kirkeordning – et helhetsforslag (Gustav Danielsen).....	197
Månedens salme: Kornet har sin vila (N 13 205) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	199
De norske kirkebygg – noe å være stolt av! (Oddbjørn Sørmoen).....	216
Steinene skal rope (Jan Terje Christoffersen).....	220
Det sansede kirkerom (Hans Arne Akerø).....	225
Over terskelen til det liturgiske rommet (Margrete Kvalbein).....	228
Det diakonale kyrkjerommet (Hilde Kirkebøen).....	232
Sier Bibelen intet om klima og miljø? (Oskar Skarsaune).....	235
Kompetanse, styring og prioritering (Per Kristian Aschim)	248
Refleksjoner om Luther og diakoni (Atle Sommerfeldt)	253
10. november, tesenes 500-årsdag (Gisle Sørhus).....	260
Månedens salme: Ærens konge, nådens Herre (N 13 320) (Estrid Hessellund og Sindre Eide)	262
Hvordan forholder lutherske kirker seg til Augustanas fordømmelsesutsegn i dag? (Halvor Nordhaug)	248 (280)
En kirke, enhetlig ledelse (Stein Bjarne Westnes og Knut Grønvik)	252 (284)
Vi er en ordkirke (Christopher Woie)	255 (287)
Skaperverket i et globalt/misjonalt perspektiv (Knut Hallen og Per Ivar Våje).....	272 (304)
Skaperverket ikke til salgs, bare til låns – hva kan kirken bidra med? (Svein Olaf Thorbjørn-sen)	276 (308)
Håpet om et vendepunkt (Inge Westly).....	280 (312)
Har Jesus all makt i himmelen og på jorda? (Magnar Kartveit).....	283 (315)
Månedens salme: All skapning Herre, Allmakts Gud (N13 302) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	284 (316)
Den feminine Ånd og kirken som mor (Hege E. Fagermoen).....	299 (331)
Månedens salme: Så grønn en drakt, så rik en duft (N 13 845) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	304 (336)
Global reformasjon (Knut Hallen og Elin Finseth Sæverås)	324 (356)
"Fra Guds hjerte til menneskets sjel" (Sjur Isaksen).....	328 (360)
Hva er det verdt? (Sturla J. Stålsett).....	330 (362)
Organisering – til glede og besvær (Lars Hana)	333 (365)
Månedens salme: Så grønn en drakt, så rik en duft (N 13 845) (Estrid Hessellund og Sindre Eide) – korrigert pga. feil tekst i forrige nummer.....	334 (366)
Månedens salme: Vern og beskytt meg, ikke fornekt meg (N13 725) – Jordens bønn (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	335 (367)
Er du med? (Olav Fykse Tveit).....	352 (384)
Hans Nilsen Hauge (Atle Sommerfeldt).....	356 (388)
Det handler om å LEVE (Odd J. Eidner).....	380 (412)
"Der roser aldri dør" (Helle Maria Wolstad).....	383 (415)
Selvmord tar flest unge liv i Norge (Randi T. Nordvik).....	386 (418)
Kirkens oppdrag og ordning (Knut Grønvik og Stein Bjarne Westnes).....	390 (422)
Månedens salme: Vern og beskytt meg, ikke fornekt meg (N 13 725) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	394 (426)
Et kinesisk kristent perspektiv på "frihet i Guds nåde" (Xida Chen).....	407 (439)
Hvor er jeg – hvor står du? – Kontekstuell sjelsorg blant hørselshemmede (Ingrid Stillström og Eyolf Berg).....	410 (442)
Mennesker er ikke til salgs! (Knut Refsdal, Elin Finnseth Sæverås og Knut Hallen).....	412 (444)
Månedens salme: Amazing grace! / Å nåde underfull og stor (N13 342) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	414 (446)
Kva var egentleg intensjonen til reformasjonen? (Joar Haga)	428 (460)
What's in a name? (Roger Jensen våg).....	431 (463)
Det mormor gikk glipp av (Brian McNeil).....	435 (467)
Kan reformasjonshistorien inspirere til økumenisk tilnærming mellom lutheranere og frikirkelige i dagens Norge? (Ingunn Folkestad Breistein).....	438 (470)
Organisering og ledelse (Lars Hana).....	442 (474)
Hva er kirkens kjernevirksomhet? (Tor Johan S. Grevbo)	443 (475)
Beredskap og kirke i et livssynsåpent samfunn (Sturla J. Stålsett).....	455 (487)
Beredskap sett fra prostesetet (Kristin Moen Saxegaard)	458 (490)
Den aktive menighetspresets perspektiv på å delta i beredskapsavtalen (Eva Klokkerud)	461 (493)
Samarbeid er beredskap (Inge Ålgård)	463 (495)
Vi må prioritere (Martin Enstad).....	466 (498)
Månedens salme: Hør, den bodskapen som vi forkytter (N13 742) (Estrid Hessellund og Sindre Eide)	469 (501)
Martin Luther og musikken (Ove Kr. Sundberg).....	480 (512)
Døvekirken i Trondheim – et 90-årsjubileum (Per Walle).....	489 (521)
Gudstjenst i tiden (Ninna Edgardh).....	504 (536)
Å minnes Maria – med Luther og Grundtvig (Synnøve Sakura Heggem)	510 (542)

Månedens salme: Opp, gledes alle, gledes no (N13, 7 a + b) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	516 (548)
Felles uttalelse ved avslutningen av året for den felles markering av reformasjonen, 31. oktober 2017 (Det lutherske verdensforbund og Det pavelige rådet for fremme av kristen enhet).....	568
Jeg skammer meg ikke over evangeliet (Helga Haugland Byfuglien).....	570
Evangeliet etter Luther (Halvor Nordhaug).....	572
Ellipsetenkningen i norsk kirkedebatt i 1960-årene (Torleiv Austad).....	575

ORD AV LUTHER VED 500-ÅRSJUBILEET FOR REFORMASJONEN:

Om å være en kristen.....	15
Om Den hellige skrift.....	44
Om lære.....	74
Om dåpen.....	100
Om evangeliet.....	123
Om samvittigheten.....	151
Om Gud.....	172
Om predikanten.....	200
Om kirkehuset.....	236
Om Den hellige ånd.....	263
Om kjærlighet til nesten.....	257 (289)
Om helliggjørelse.....	285 (317)
Om syndenes forlatelse.....	305 (337)
Om nattverden.....	336 (368)
Om kjærlighet.....	362 (394)
Om nattverden.....	394 (426)
Korleis ein husfar skal lære husfolket sitt å be om velsigning morgon og kveld.....	415 (447)
Fra "Om et kristenmenneskes frihet".....	444 (476)
Om gudstjenesten.....	470 (502)
Om Den hellige ånd.....	491 (523)
Om bønn.....	517 (548)
Om rettferdiggjørelsen.....	580

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2016-17 - 1. REKKE

Samefolkets dag: Matt 5,13-16 (Einar Bondevik).....	16
Såmannssøndag: Luk 8,4-15 (Anne Birgitta Langmoen Kvelland).....	18
Kristi forklarelsesdag: Matt 17,1-9 (Ingvar A. Isene).....	20
Fastelavnsøndag: 1 Kor 13,1-7 (Sjur Isaksen).....	22
Askeonsdag: Matt 6,1-6.16-18 (Gunnar Innerdal).....	45
1. søndag i fastetiden: Matt 4,1-11 (Torstein Eidem Nordal).....	47
Kvinnedagen: Luk 18,1-7 (Anne Grete Listrøm).....	49
2. søndag i fastetiden: Matt 15,21-28 (Stephen Sirris).....	52
3. søndag i fastetida: Luk 11,14-28 (Tore Skjæveland).....	75
Maria Budskapsdag: Luk 1,26-38 (Ingvild Helene Mydske Fallegård).....	77
4. søndag i fastetiden: Joh 11,45-53 (Hilde Barsnes).....	80
Palmesøndag: Joh 12,12-24 (Kjell A. Skartseterhagen).....	101
Skjærtorsdag: Matt 26,17-30 (Torbjørn Holt).....	103
Langfredag: Luk 22,39-23,46 (Per Kristian Sætre).....	104
Påskentatt / Ottesang: Mark 16,1-8 (Sjur Isaksen).....	124
Påskedag: Luk 24,1-9 (Øistein I. Larsen).....	126
2. påskedag: Luk 24,13-35 (Marie Bakkevig Hillesund).....	129
2. søndag i påsketiden: Joh 21,1-14 (Gunnar Innerdal).....	152
3. søndag i påsketiden: Joh 21,1-14 (Torstein Eidem Nordal).....	154
1. mai: Luk 6,31-36 (Stephen Sirris).....	156
4. søndag i påsketida: Joh 16,16-22 (Tore Skjæveland).....	173
5. søndag i påsketiden: Joh 15,1-8 (Ingvild Helene Mydske Fallegård).....	175
17. mai: Luk 1,50-53 (Hilde Barsnes).....	177
6. søndag i påsketiden: Luk 18,1-8 (Kjell A. Skartseterhagen).....	180
Kristi himmelfartsdag: Mark 16,19-20 (Torbjørn Holt).....	206
Sundag før pinse: Joh 15,26-27 (Per Kristian Sætre).....	208
Pinseaften: Joh 7,37-39 (Sjur Isaksen).....	210
Pinsedag: Joh 20,19-23 (Øistein I. Larsen).....	237
2. pinsedag: Joh 16,5-11 (Espen Doksrød).....	239
Treenighetssøndag: Matt 28,16-20 (Gunnar Innerdal).....	241
2. søndag i treenighetstiden: Matt 3,11-12 (Torstein Eidem Nordal).....	266
Sankthansdagen / Jonsok: Luk 1,5-17 (Stephen Sirris).....	268
3. søndag i treenighetstida: Luk 14,15-24 (Tore Skjæveland).....	271
4. søndag i treenighetstiden: Mark 10,17-27 (Ingvild Helene Mydske Fallegård).....	273
5. søndag i treenighetstiden: Jer 23,16-24 (Hilde Barsnes).....	260 (292)
Aposteldagen / 6. søndag i treenighetstiden: Luk 5,1-11 (Kjell A. Skartseterhagen).....	263 (295)

7. søndag i treenighetstiden: Luk 15,1–10 (Torbjørn Holt)	265 (297)
Olavsdagen / Olsok: Joh 12,24–26 (Per Kristian Sætre)	287 (319)
8. søndag i treenighetstiden: Matt 6,19–24 (Sjur Isaksen)	290 (322)
9. søndag i treenighetstiden: Matt 11,28–30 (Øistein I. Larsen)	292 (324)
10. søndag i treenighetstiden: Luk 5,27–32 (Espen Doksrød)	293 (325)
11. søndag i treenighetstiden: Matt 23,37–39 (Gunnar Innerdal)	310 (342)
12. søndag i treenighetstiden – Reformasjonstema 1: Nåden alene: Ef 2,1–10 (NB) (Torstein Eidem Nordal)	312 (344)
13. søndag i treenighetstiden: Matt 25,14–30 (Stephen Sarris)	314 (346)
Vingardsundag / 14. søndag i treeningstida: Matt 20,1–16 (Tore Skjæveland)	316 (348)
15. søndag i treenighetstiden – Reformasjonstema 2: Skaperverket er ikke til salgs: Matt 7,24–28 (NB!) (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	337 (369)
16. søndag i treenighetstiden: Mark 7,31–37 (Hilde Barsnes)	340 (372)
Mikkelsmess: Matt 18,1–6.10–11 (Kjell A. Skartseterhagen)	342 (374)
17. søndag i treenighetstiden: Joh 11,17–29 og/eller 30–46 (Torbjørn Holt)	345 (377)
18. søndag i treeningstida: Matt 8,14–17 (Per Kristian Sætre)	367 (399)
19. søndag i treenighetstiden – Reformasjonstema 3: Frelsen er ikke til salgs: 20,45–21,4 (NB!) (Sjur Isaksen)	370 (402)
20. søndag i treenighetstiden: Joh 11,1–5 (Øistein I. Larsen)	372 (404)
Bots- og bønnedag: Luk 13,22–30 (Espen Doksrød)	374 (406)
Reformasjonsdagen: Rom 1,16–17 (Gunnar Innerdal)	395 (427)
Allehelgensdag: Matt 5,1–12 (Torstein Eidem Nordal)	398 (430)
Minnedag: Joh 6,37–40 (Stephen Sarris)	400 (432)
23. søndag i treeningstida: Mark 10,28–31 (Tore Skjæveland)	416 (448)
24. søndag i treenighetstiden – Reformasjonstema 4: Mennesker er ikke til salgs: Matt 18,1–6.10–14 (NB!) (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	418 (450)
Domssøndag / Kristi kongedag: Matt 25,31–46 (Hilde Barsnes)	420 (452)

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2017-18 – 2. REKKE

1. søndag i adventstiden: Luk 4,16–22a (Kjell A. Skartseterhagen)	445 (477)
2. søndag i adventstiden: Luk 21,27–36 (Torbjørn Holt)	447 (479)
3. søndag i adventstida: Luk 3,7–18 (Per Kristian Sætre)	449 (481)
Julaften: Luk 2,1–20 (Øistein I. Larsen)	471 (503)
Julenatt/ottesang: Matt 1,18–25 (Espen Doksrød)	474 (506)
Juledag: Joh 1,1–14 (Gunnar Innerdal)	492 (524)
2. juledag (Stefanusdagen): Matt 10,16–22 (Torstein Eidem Nordal)	495 (527)
Nyttårsaftnen: Joh 14,27 (Stephen Sarris)	497 (529)
Nyttårsdag / Jesu namnedag: Matt 1,20b–21 (Tore Skjæveland)	523 (555)
Kristi openberringsdag: Luk 2,40–52 (Turid Skorpe Lannem)	525 (557)
2. søndag i åpenbaringstiden: Mark 1,3–11 (Knut Hallen)	527 (559)
3. søndag i åpenbaringstiden: Joh 4,4–26 (Liv Hegle)	584
Såmannssøndag: Rom 10,13–17 (Gunnar Johnstad)	586
Kyndelsmesse: Luk 2,22–40 (Silje Sørebo)	588

FRA BOKFRONTEN:

Egil Sjøstad: <i>Carl Fr. Wisløff: Presten som ble misjonsfolkets professor</i> (Bernt Torvild Oftestad)	13
Rowan Williams: <i>Det kristne livet – dåp, bibel, nattverd, bønn</i> (Morten Erik Stensberg)	72
Hans Johan Sagrusten: <i>Det store puslespelet II: Mysteriet i mumiemaska</i> (Årstein Justnes)	202
Helge Simones: <i>En Gud for de mange. Tolv teser om hvordan kirken skal vinne folket tilbake</i> (Gunhild M. Hugdal)	264
Heinz Schilling: <i>Martin Luther. Rebell i en brytningstid</i> (Anders Aschim)	258 (290)
Kari Fure: <i>Flukten fra Syria & Irak</i> (Eyolf Berg)	305 (337)
Marius Timmann Mjaaland: <i>Systematisk teologi</i> (Andreas Døvik)	308 (340)
Marianne Bjelland Kartzow (red.): <i>Lukas. Undring og utfordring</i> (Inge Westly)	363 (395)
Erling J. Pettersen: <i>Gud sett nedenfra</i> (Morten Erik Stensberg)	364 (396)
Geir Hellemo: <i>Livet i Salmenes bok. 40 betraktninger</i> (Kristin Joachimsen)	391 (423)
Magnus Malm: <i>Samtidig</i> (Morten Erik Stensberg)	518 (550)
Marita Bjørke Ådland: <i>Bibelforteljingar for barn / Bibelfortellinger for barn</i> (Svein Tindberg)	520 (552)
Tarald Rasmussen og Ola Tjørhom (red.): <i>Reformasjonen i nytt lys</i> (Morten Erik Stensberg)	581

TEMANUMRE:

Forsoning	nr. 7
Det hellige rommet	nr. 9
Skaperverket	nr. 12
Selvmordsforebygging	nr. 16
500 år reformasjon	nr. 18
Beredskap	nr. 19
Gudstjeneste i tiden – et preludium	nr. 21